

Till Kulturdepartementet, diarienummer Ku2026/00479

Remissvar över SOU 2026:31

Ett investeringsprogram för kultur

1. Inledning

Riksteatern har blivit inbjuden av regeringen att lämna synpunkter på överväganden och förslag i betänkandet *Ett investeringsprogram för kultur* (SOU 2026:31).

Riksteatern är en folkrörelse med närmare 40 000 medlemmar i 237 lokala riksteaterföreningar över hela landet, 21 regionala riksteaterföreningar och en nationell verksamhet som producerar turnerande scenkonst. Riksteatern har en unik roll som både arrangör, producent och främjare av scenkonst i hela Sverige. Varje år nås ungefär en halv miljon besökare av teater, dans, cirkus och musik tack vare den under snart hundra år förfinade infrastrukturen bestående av kombinationen ideellt engagemang, främjande och skapande av högkvalitativ scenkonst.

2. Sammanfattande bedömning

Riksteaterns utgångspunkt är det ideella engagemang som tusentals individer investerar i genom hundratusentals timmar ideellt arbete för att tillgängliggöra professionell scenkonst i hela landet. Detta är en form av privat finansiering. Betänkandets ambition att, utöver privatpersonens egen tid, skapa incitament för att bidra monetärt till kulturområdet är viktig och angelägen. Breddad finansiering möjliggör också ett ökat engagemang för konsten och kulturen.

Riksteatern tillstyrker att kultur erkänns som ett allmännyttigt ändamål inom skattereduktionen för gåvor. Privat givande och donationer ska utgöra ett tillskott till – aldrig en ersättning för – en långsiktig och indexuppräknad offentlig finansiering.

Utredningen framhåller att den offentliga finansieringen ska kvarstå, men analyserar inte tillräckligt risken för att privat finansiering i praktiken används för att täcka löpande kostnadsökningar eller kompensera för ett urholkat offentligt ansvar. Privata medel ska fylla en funktion genom att stärka kulturverksamheternas självständighet samt möjliggöra konstnärlig utveckling och framtätsyftande investeringar.

Offentlig finansiering är inte en finansieringskälla bland andra. Den är en grundläggande förutsättning för den professionella kulturens tillgänglighet i hela landet, konstnärlig frihet, kulturell mångfald och möjligheten att bedriva experimentell, samhällskritisk och konstnärligt risktagande verksamhet. Offentlig finansiering är en förutsättning för privat finansiering. Marknadens och enskilda givares preferenser sammanfaller inte nödvändigtvis med kulturpolitikens mål. Verksamheter vars konstnärliga inriktning, uttryck, målgrupper eller geografiska förankring inte motsvarar givarnas preferenser kan ha begränsade möjligheter att attrahera privata gåvor.

Betänkandet utgår huvudsakligen från givarnas perspektiv men saknar motsvarande analys av mottagarnas villkor, särskilt villkor hos mindre och medelstora kulturverksamheter. För att attrahera privata medel behövs personal, kompetens, kommunikation, givarvård, ansökningsarbete och administrativa system. Privata medel är inte kostnadsfria för mottagaren.

En ordning med ett starkt givarperspektiv är positiv men kan riskera att begränsa möjligheterna för mindre kulturverksamheter. Den kan också leda till en påverkan på större kulturverksamheters prioriteringar. Privat givande kan, likväl som offentlig finansiering, leda till ett normerande tryck för att anpassa den konstnärliga och verksamhetsmässiga inriktningen efter finansiärens ändamål. Förslagen i betänkandet strävar mot förändring i regelverk och system som syftar till att stärka kulturens frihet. Men dessa förslag får inte samtidigt resultera i nya former av påverkan och styrning som kan försvåra kulturverksamhetens arbete att värna sin självständighet och integritet.

Riksteatern är i grunden positiv till initiativ som skapar bättre förutsättningar för långsiktiga samarbeten med privata finansiärer. Riksteatern ser fram emot att bidra med erfarenheter och medverka i det fortsatta arbetet med breddad finansiering av kulturområdet.

Riksteatern tillstyrker huvudförslaget att utvidga skattereduktionen för gåvor till kulturområdet, med de synpunkter som redovisas nedan. Förslagen om matchningssystem behöver utredas vidare och omarbetas innan de genomförs.

3. Synpunkter på betänkandets förslag

3.1 Investeringsprogram för kultur, avsnitt 7.1

Riksteaterns ställningstagande: Riksteatern tillstyrker att möjligheten till skattereduktion för gåvor permanent utvidgas till kulturområdet. Riksteatern avstyrker däremot den del av investeringsprogrammet som innebär temporära insatser knutna till politiskt utpekade områden.

Ställningstagandet utesluter inte ett ökat offentligt resurstillskott till kulturområdet, men ett sådant tillskott bör utformas så att kulturverksamheternas självständighet och långsiktiga finansieringsvillkor värnas.

Riksteatern delar utredningens uppfattning att nivån på privat kapital i form av gåvor och donationer till kulturområdet är låg och välkomnar synen på att den offentliga och privata finansieringen är en investering som gagnar samhället i stort. En sådan investering kan resultera i kulturellt, socialt och ekonomiskt värdeskapande som skapas av den stora mängden självständiga kulturverksamheter som finns över hela landet.

3.2 Skattereduktion för gåvor till kultur, avsnitt 7.2

7.2.1 Kultur som ändamål för gåvor som kan ge skattereduktion

Riksteaterns ställningstagande: Riksteatern tillstyrker förslaget att kulturområdet ska betraktas som ett allmännyttigt ändamål, för att omfattas av reglerna om skattereduktion för gåvor, och likställs med social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning.

Riksteatern delar utredningens bedömning att denna del inte innebär någon ändring i övrigt av de krav som gäller för gåvomottagare vid skattereduktion för gåvor. Riksteatern uppmärksammar att genomförandet av förslaget kommer att förenas med registrering som gåvomottagare hos Skatteverket, information till allmänheten och administrativa rutiner för kontrolluppgifter.

Utredningen belyser att det kommer att ta tid innan gåvorna till flertalet kulturverksamheter uppgår till stora summor. Det väcker frågan om hur de ökade administrativa kostnaderna för gåvomottagarna ska kunna motiveras. På längre sikt, om gåvorna till kulturområdet når samma nivå som gåvor till övriga ändamål, bedöms

kulturverksamheterna själva kunna bära de administrativa kostnaderna. Detta talar för att offentlig finansiering behöver ta ett särskilt ansvar för de initiala kostnader som uppstår innan gåvogivandet har nått en nivå som kan bära den ökade administrationen. Utan ett sådant stöd riskerar förslagens genomförandepotential att begränsas.

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Riksteaterns ställningstagande: Riksteatern tar inte ställning till förslaget.

Förslaget aktualiserar principiella frågor om regelverkets systematik och om motsvarande överväganden bör göras även för andra ändamål som omfattas av skattereduktionen för gåvor. Dessa frågor bedöms behöva analyseras vidare.

7.2.3 Beloppsgränser för fysiska personer

Riksteaterns ställningstagande: Riksteatern delar bedömningen att samma beloppsgräns för skattereduktion för gåvor bör gälla för privatpersoner och företag. Riksteatern förordar en beloppsgräns på en miljon kronor och en skattereduktion om 25 procent.

7.2.4 Ikraftträdande

Riksteaterns ställningstagande: Riksteatern tillstyrker att reglerna träder i kraft den 1 juli 2027.

3.3 Matchningssystem, avsnitt 7.3

Riksteatern välkomnar betänkandets bedömning att kulturområdet behöver tillföras en miljard kronor i ökade offentliga medel. Ett sådant resurstillskott kan stärka den professionella kulturens värdeskapande för samhället och skapa bättre förutsättningar för ökat privat givande. Riksteaterns ställningstagande till finansieringsnivån innebär dock inte ett tillstyrkande av de föreslagna matchningsmodellernas utformning.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar

Riksteaterns ställningstagande: Tonvikten på politiskt utpekade ändamål, snarare än kulturverksamheternas behov och prioriteringar, riskerar att inskränka kulturens självständighet och principen om armlängds avstånd. Betänkandet har otillräckligt

belyst fler perspektiv, särskilt kulturverksamheternas mottagarkapacitet, självständighet och förslagets fördelningseffekter.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering

Riksteaterns ställningstagande: Ambitionen att stimulera enskildas engagemang och skapa möjligheter för mindre kulturverksamheter är positiv, men den föreslagna modellen behöver omarbetas. Modellen utgår från en förenklad bild av gräsrotsverksamheternas kapacitet att driva insamlingskampanjer.

Utredningen anger att gräsrotsfinansiering är "ett framgångsrikt sätt att engagera den breda allmänheten i insamling av medel till kulturverksamhet". Framgångsrik gräsrotsfinansiering förutsätter att kulturverksamheter har kapacitet och förmåga att driva sådana processer.

Gräsrotsfinansiering förutsätter tid, personal, kommunikationskapacitet, digital kompetens, etablerade publikrelationer och möjlighet att administrera och redovisa insamlade medel. Kulturverksamhet i mindre skala, som förslaget benämner som målgrupp, är främst självorganiserade, saknar oftast fast personal och har redan en omfattande administrativ belastning.

Utredningen föreslår att en myndighet ska "utforma förfarandet utifrån sitt uppdrag, allmänna kulturpolitiska mål och identifierade behov.... I detta syfte föreslås i förordning allmänt hållna bestämmelser om att berörd myndighet, efter beviljad ansökan, kan ställa ut löften om förstärkning av insamlade gåvor inom ramen för finansieringskampanjer...".

Riksteatern bedömer att förslagets utformning riskerar att i praktiken premiera verksamheter som redan har stark organisation, stor publik räckvidd och resursstarka nätverk. Formell tillgång till systemet innebär inte att kulturverksamheter har reellt likvärdiga möjligheter att använda det.

7.3.3 Semi-automatiskt system

Riksteaterns ställningstagande: Till skillnad från förslaget om matchad gräsrotsfinansiering är det semi-automatiska systemet uttryckligen utformat för större gåvor och därmed för kulturverksamheter som har kapacitet att attrahera donationer i spannet 1–10 miljoner kronor.

Utformningen för större gåvor gör inte modellen olämplig i sig. Riksteatern bedömer att det semi-automatiska systemet behöver förenas med en tydlig analys och uppföljning av dess förväntade mottagare, geografiska och konstområdesmässiga effekter samt relation till den ordinarie offentliga finansieringen. Staten bör också vara noga med att matchningen inte främst förstärker redan starka finansieringspositioner, utan bidrar till ett bredare och mer långsiktigt hållbart kulturliv.

Samtidigt bedöms det semi-automatiska systemet innebära att marknadens och givarnas prioriteringar får större betydelse för hur statliga matchningsmedel fördelas. En formellt likformig matchning blir därför inte kulturpolitiskt neutral: verksamheter med etablerade insamlingsfunktioner, starka varumärken och tillgång till kapitalstarka nätverk får bättre förutsättningar att använda systemet än verksamheter med svagare organisatorisk kapacitet eller mer begränsad givarkrets. Risker att ett semi-automatiskt system skulle kunna gynna enskilda eller särintressen har inte belysts tillräckligt.

4. Konsekvensanalysen

Riksteatern noterar att betänkandet undersökt kulturfonder men valt att inte lägga fram det som förslag eftersom utredningsdirektivet fokuserade på incitament för givande.

Riksteatern bedömer att betänkandets konsekvensanalys är otillräcklig och inte ger regeringen ett tillräckligt underlag för att bedöma förslagens genomförbarhet utifrån mottagarkapaciteten, fördelningseffekter eller konsekvenser för kulturens självständighet.

De identifierade problemen och negativa effekterna bör hanteras innan förslagen genomförs och kan inte lämnas åt den ordinarie kulturpolitiken att korrigera i efterhand. Matchningssystemen behöver därför från början förenas med åtgärder som tar hänsyn till mottagarkapaciteten och motverkar geografisk, organisatorisk och konstområdesmässig snedfördelning. Utan sådana åtgärder riskerar systemen att förstärka skillnaderna inom kulturlivet, försvaga förslagets intentioner och motverka de eftersträlvade beteendeförändringarna kring givandet. En sammanhållen kulturpolitisk analys är därmed en förutsättning för mer långsiktigt hållbara finansieringsvillkor för kultur i hela landet.

Norsborg, den 30 september, 2026

Kerstin Brunnberg, ordförande

Susanna Dahlberg, vd